

ВІД ГЕНДЕРНИХ ІДЕОЛОГІЙ ДО ДИСКУСІЙ ПРО СУЧАСНУ СІМ'Ю

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**Дніпропетровський національний університет
залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна**

**ВІД ГЕНДЕРНИХ ІДЕОЛОГІЙ
О ДИСКУСІЙ ПРО СУЧАСНУ СІМ'Ю**

**За науковою редакцією доктора технічних наук,
професора Пшінька Олександра Миколайовича та
доктора філософських наук, професора Власової Тетяни Іванівни**

Дніпропетровськ – 2015

УДК 305:316.362

ББК 60.54в

В 42

ISBN 978-617-7382-00-2

Видавництво ПФ «Стандарт-Сервіс», Дніпропетровськ, 2015

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Дніпропетровського національного університету
залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна
(протокол № 10 від 15 червня 2015 р.)*

Рецензенти:

*док. філол. наук, проф. Т. В. Філат (ДЗ «Дніпропетровська державна медична академія»)
к. філос. наук, доц. І. В. Бунакова (ДНУ імені Олеся Гончара)*

ВІД ГЕНДЕРНИХ ІДЕОЛОГІЙ ДО ДИСКУСІЙ ПРО СУЧАСНУ СІМ'Ю

В 42 ВІД ГЕНДЕРНИХ ІДЕОЛОГІЙ ДО ДИСКУСІЙ ПРО СУЧАСНУ СІМ'Ю
Монографія [Текст] / Наук. ред. Пілінька О.М., Власової Т.І. – Дн-вськ: Видавництво
ПФ «Стандарт-Сервіс», 2015. – 160 с. ISBN 978-617-7382-00-2

УДК 305:316.362

ББК 60.54в

Авторський колектив: **Частина I** п.1.1. – Власова Т.І.; п.1.2. – Кравець В.П.;
п.1.3. – Говорун Т.В., Кікінежді О.М.; п.1.4. – Пінчук О.П.; п.1.5. – Гільорме Т.В.;
п.1.6. – Грабовська І.М., Талько Т.М.; п.1.7. – Купцова Т.А.; п.1.8. – Щербакова Т.О.

Частина II: п. 2.1. – Кальба Я.Є.; п. 2.2. – Василькевич Я.З.; п. 2.3. – Гречин І.М.;
п. 2.4. – Чайкіна Н.О.; п. 2.5. – Кізь О.Б.; п. 2.6. – Маєшина Ю.В.

Монографія присвячена проблемам гендерних ідеологій та питанням сучасної родини. Два розділи монографії представляють різні аспекти цієї теми: «Гендерні ідеології та гендерна рівність у новому соціокультурному контексті ХХІ ст.», «Сучасна егалітарна сім'я: українські реалії та закордонний досвід».

Монографія розрахована на наукових співробітників і викладачів вищих навчальних закладів, на аспірантів та студентів старших курсів, філософів, соціологів, політологів спеціальностей у різних галузях гуманітарних наук.

Редактори не несуть відповідальності за зміст матеріалів, запропонованих авторами для даної монографії. На обкладинці – фрагмент картини Джорджоне «Мадонна з книгою»

©Дніпропетровський національний університет
залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна, 2015

© О.М. Пілінько, Т.І. Власова, 2015

© Видавництво ПФ «Стандарт-Сервіс», 2015

ISBN 978-617-7382-00-2

ЗАМІСТЬ ПЕРЕДМОВИ

Написання і публікація книги, яка присвячена проблемам гендера, і сьогодні, на початку ХХІ століття, є певною мірою ризикованим проектом. До того ж у широкому розумінні ця монографія виходить за межі моєї компетенції як доктора технічних наук, ректора транспортного вузу. Причина, з якої я втручаюся у сферу компетенції інших вчених, полягає у тому, що гендерні дослідження забезпечують, на мій погляд, ясну та доступну інтелектуальну конструкцію того, як біологія, культура та свідомість кожної окремої людини взаємодіють в історичному і локальному контексті, системно відтворюючи гендерну нерівність.

Українська держава, підписавши конвенцію ООН про ліквідацію усіх форм дискримінації жінок, практично включилась у процес вирішення поставленої задачі, прийнявши у 2005 р. Закон України «Про забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків». Проте, у сфері гендерних відносин і досі підтримуються різного роду імітаційні моделі, які розраховані на згладжування проблем, прикрашання реальної ситуації, що пов'язано здебільшого з відсутністю в державній системі механізмів імплементації прийнятих законів і постанов.

Сьогодні вітчизняні дослідники одностайні у визнанні домінуючої в українському соціумі системи патріархатних відносин; у той же час багато вчених підкреслюють, що традиційній українській культурі в цілому притаманна певна «жіночість», а по відношенню до жінок – компліментарність. Видатний український культуролог І. Огієнко у свій час відмічав: «...давнє слово наше «дружина» яскраво вказує на стан нашої жінки, яка є другом своєму чоловікові, тоді як загальнослав'янське «жена» означає тільки «рождающая». Вчений стверджував, що наш вираз «одружитися з нею» чи «оженитися з нею» свідчить про рівноправність жінок та чоловіків (російською – «жениться на ней»). Таким чином, основа для гендерного діалогу в нашій культурі існує; нам необхідні механізми здійснення подібного діалогу.

Разом з тим у науці існує багатий потенціал, орієнтований на ідеї діалогу, на взаємний розвиток сторін через діалог, наприклад, традиції, намічені роботами М. Бахтіна. Суто людське буття, на думку Бахтіна, повинно закладатись у міжособистісні відносини, у діалогічному

оформленні цих відносин, де пізнавальний аспект цілком підпорядковується морально-естетичному. Буття органічним чином пов'язане з моральними мотивами і вчинками особистості, стверджує М. Бахтін, і визначальною складовою вчинка є відповідальність.

Безперечно, аналіз теорії діалогу М. Бахтіна стосовно гендерних відносин потребує окремого дослідження, але все ж підкреслимо: сьогодні проблема діалогу є актуальною як ніколи. М. Бахтін писав про те, що будь-яка дія, яка має на увазі відношення до «Іншого» як до об'єкта, малоефективна чи має обмежену часом ефективність. Принципово інший тип впливу будується на діалозі, який передбачає взаємодію і взаємозаміну. Перебудова гендерних відносин за принципами діалогу стане, на наш погляд, новим напрямком практичного вирішення гендерних проблем. Проте необхідно відзначити: будь-який діалог, тим паче, гендерний, являє собою процес комунікації, який включає різне бачення світу; більш того, один і той же зміст може бути виражений словами, що мають різне значення. Навіть минулі, народжені у діалозі століття змісти не можуть бути стабільними, писав М. Бахтін, вони завжди будуть змінюватися в процесі наступного, майбутнього розвитку діалогу.

Дослідження проблем батьківства часто фокусуються на ролі матерів у сімейному вихованні, ігноруючи участь у ньому батьків. Ця тенденція зумовлена традиційною гендерною ідеологією, проте зміни концепції батьківства, пов'язаної з акцентом на ролі батьків у вихованні дітей, у гендерних дослідженнях кінця XX століття змусили по іншому подивитися на цю проблему і західних, і українських вчених, які підтверджують появу нової «культури батьківства».

Термін «гендер», що міцно увійшов до соціокультурного лексикону нашого часу, є своєрідним знаком, який визначає позицію людини – чоловіка і жінки – у соціокультурному діалозі початку XXI ст., який, безумовно, повинен базуватися на ідеалах гуманізму. Видатний теоретик нашого часу І. Пригожин писав: «Мы не нуждаемся ни в каком «пост-Человечестве». Человек, каким он является сегодня, со всеми его проблемами, радостями и печальми, в состоянии понять это и сохранить себя в следующих поколениях. Задача в том, чтобы найти узкий путь между глобализацией и сохранением культурного плюрализма, между

насилом и политическими методами решения проблем, между культурой войны и культурой разума».

Наше справа – це наука, але нові галузі науки сьогодні пов'язані з тим, як саме жінки досліджують і вивчають суспільство, політику, родину з точки зору гендерних підходів, гендерних поглядів на сучасні прояви економічної глобалізації чи капіталізму. Виникнення і розвиток такої нової предметної і проблемної галузі, як гендерні дослідження, свідчить про розвиток нашої науки, який триває, розширення сфери її теоретичних і аналітичних інтересів. Дослідники гендера прагнуть оновити базові філософські і політичні поняття, включаючи публічну сферу і приватне життя. Родина і батьківство як складові приватного життя сьогодні є тими сферами життя, де формуються нові змісти та ціннісні орієнтації, і в той же час материнство виступає й досі несучою конструкцією, навколо якої вибудовується життєвий «проект» жінки. Суттєві зміни, які відбуваються на ринку праці, створюють контекст, у якому жінці-матері все складніше виробити стратегії успішного поєднання обов'язків, пов'язаних з професійною зайнятістю і необхідністю піклуватися про залежних членів родини, насамперед дітей. Гендерний консенсус у пошуках балансу між родиною і роботою неможливий поза діалогом – як внутрішньосімейного, так і внутрішньодержавного.

Безумовно, це складна задача з тяжким тягарем відповідальності, але ми залишаємося оптимістами і віримо в те, що діти у нашій країні будуть рости в родинах, оточені турботою та любов'ю своїх батьків.

О. М. Пшінько. д. т. н., професор,
ректор Дніпропетровського національного університету
залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна

Наукове видання

**Дніпропетровський національний університет
залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна**

**ВІД ГЕНДЕРНИХ ІДЕОЛОГІЙ
ДО ДИСКУСІЙ ПРО СУЧАСНУ СІМ'Ю**

**За науковою редакцією доктора технічних наук,
професора Пшінька Олександра Миколайовича та
доктора філософських наук, професора Власової Тетяни Іванівни**

*Редактор Міщенко А. А.
Комп'ютерна верстка Колієва І. А.
Дизайн обкладинки Заїченко А. А.*

**Видавництво ПФ «Стандарт-Сервіс»
Свидоцтво ДК № 3197 від 28.05.2008р.
52005, Україна, Дніпропетровська обл., смт. Ювілейне,
вул. Совхозна, буд.68, кв.65
тел. (056) 370-30-22**

**Надруковано:
ПФ «Стандарт-Сервіс»
52005, Україна, Дніпропетровська обл., смт. Ювілейне,
вул. Совхозна, буд.68, кв.65 тел. (056) 370-30-22
Підписано до друку 02.11.2015р. Формат 29,7х42¹/₄. Папір офсетний.
Різографічний друк. Умов. друк. арк. 9,24. Тираж 60 прим.**

ISBN 978-617-7382-00-2